

מוטעמי תורת זילים

פרשת ויחי – יעקב אבינו לא מת

התורה מתארת את המעשה שנעשה ביעקב אבינו לאחר פטירתו, שנאמר "וַיִּכַּל יַעֲקֹב לְצוֹת אֶת בְּנָיו וַיֹּאסֹף רַגְלָיו אֶל הַמֶּטֶה וַיִּגְוַע וַיֹּאסֹף אֶל עַמּוּי: וַיִּפֹּל יוֹסֵף עַל פְּנֵי אָבִיו וַיִּבְדָּךְ עָלָיו וַיִּשָּׂק לוֹ: וַיְצוּ יוֹסֵף אֶת עֲבָדָיו אֶת הַרְפָּאִים לְחַנֹּט אֶת אָבִיו וַיַּחְנְטוּ הַרְפָּאִים אֶת יִשְׂרָאֵל: וַיִּמָּלְאוּ לוֹ אַרְבָּעִים יוֹם כִּי כִן יִמָּלְאוּ יָמֵי הַחַיִּים וַיִּבְכּוּ אֹתוֹ מִצְרַיִם שְׁבַע יָמִים יוֹם" (בראשית מט, לג - בראשית נ, א). **ואמרו רבותינו כי נאמר ביעקב "וַיִּגְוַע וַיֹּאסֹף" ולא נאמר בו לשון מיתה, לפי "שיעקב אבינו לא מת"** (ראה גמ' תענית דף ה ע"ב, רש"י בראשית מט, לג) (עמ"י אלשיך הקדוש בפרשת ויחי פרק מז, כט).

ויש להבין, כיצד יתכן כי יעקב אבינו לא מת? ואם אכן הוא חי, אז מדוע חנטו אותו הרופאים ובכו עליו כל מצרים במשך שבעים יום?

חניטת הגופות במצרים היתה משמרת את הגוף ועמה את הנפש

כל ענייני מצרים היה 'לדרוש אל המתים' ולהתקשר אליהם כדי שיבואו ויגידו להם עתידות, והיו משתמשים בנפשות המתים על מנת לעשות כשפים. המצריים חשבו שכל זמן שהגוף קיים הרי שהנפש דבוקה בו, וכאשר האדם מת אזי הגוף נרקב ומתעכל הבשר ונפרדת ממנו הנפש והיא שבה למקומה במוֹדָךְ. **ואז לאחר שנפרדת הנפש, אם רוצים להתקשר ולהידבק לאותם המתים, זה כבר קשה כי נפשם של המתים איננה** (יערות דבשי לר' יהונתן אייבשיץ חלק ב' דרוש ז' ד"ה 'אבל יובן כי יש', 'יערות דבשי' חלק א' דרוש ז' ד"ה 'זוהו ענין שאמרו יעקב') (להרחבה בנושא ההתקשרות אל המתים ראה מאמרנו לפרשת שופטים בנושא - 'איסור דורש אל המתים').

לכן המצריים היו עושים 'חניטה' לגופות המתים בשביל לשמר את הגוף שלא יירקב וכך 'הנפש' לא תיפרד (יערות דבשי' חלק ב' דרוש ז' ד"ה 'אבל יובן כי יש', 'יערות דבשי' חלק א' דרוש ז' ד"ה 'זוהו ענין שאמרו יעקב', עמ"י זוהר פרשת ויחי דף רנא ע"א ד"ה ויעקב הכי). **ובפרט שארץ מצרים היתה ממהרת להרקיב את הגופות יותר משאר הארצות** (זוהר פרשת ויחי דף רנא ע"א ד"ה בגין דכל), **ועל ידי מעשה החניטה הגוף היה נשמר לגמרי כאילו הוא היה ממש חי** (שפתי כהן על התורה' פרשת ויחי ד"ה ויצו יוסף). **ואז יכלו המצריים להקטיר לגופו ולנפשו של המת ולעשות קסמים, 'לדרוש אל המתים' ולהדבק בהם** (יערות דבשי' חלק ב' דרוש ז' ד"ה 'אבל יובן כי יש').

פעולת החניטה היתה על ידי שהסירו את איברי המעיים והקרביים מתוך הגוף על מנת למעט את הסירחון (עמ"י ילקוט דוד' פרשת ויחי ד"ה ויחי יעקב יקברו בשם הזוהר). **ואז היו סכים את כל הגוף מבפנים בשמן** (יערות דבשי' חלק א' דרוש ז' ד"ה 'זוהו ענין שאמרו יעקב') **משובח המעורב בבשמים, על ידי שהניחו את השמן על הטבור והגוף שאב את השמן והכניס אותו פנימה** (זוהר פרשת ויחי דף רנא ע"א ד"ה אלא ארחא, 'יערות דבשי' חלק א' דרוש ז' ד"ה 'זוהו ענין שאמרו יעקב') **והוא היה מתפשט והולך לכל אברי ועורקי הגוף ומבשמים** (עיני העדה' לבעל 'שבט מוסר' פרשת תרומה ד"ה יש לחקור ולדעת). **וגם היו סכים את הגוף בשמן מבחוץ – בשביל שלא תבוא תולעת ורקב** (יערות דבשי' חלק ב' דרוש ז' ד"ה 'ולכך נתחכמו', 'יערות דבשי' חלק א' דרוש ז' ד"ה 'זוהו ענין שאמרו יעקב').

הגוף היה שואב את כל השמן אשר היה מונח על הטבור במשך ארבעים יום (זוהר פרשת ויחי דף רנא ע"א ד"ה בגין דכל). **בזמן הזה היו מניחים את הגופה להתייבש בחמה, ואז על ידי השמן והקבשות בחמה היתה מתקשה הגוף ונעשה כעצם ואבן קשה.** ואחר כך היו שמים אותו בתוך הארץ בחול (יערות דבשי' חלק ב' דרוש ז' ד"ה 'ולכך נתחכמו', 'יערות דבשי' חלק א' דרוש ז' ד"ה 'זוהו ענין שאמרו יעקב') **זוהו היה גורם שהגוף יישאר קיים מפנים ומבחוץ לזמן רב** (זוהר פרשת ויחי דף רנא ע"א ד"ה בגין דכל) **ממש כל ימות עולם ללא הפסד וריקבון, שלם בכל האיברים והגידים ולא חסר דבר.** והם הם אותן **המומיות הקיימות כיום במצרים** (יערות דבשי' חלק ב' דרוש ז' ד"ה 'ולכך נתחכמו', 'יערות דבשי' חלק א' דרוש ז' ד"ה 'זוהו ענין שאמרו יעקב') **שכולם פגרים מימים קדמונים** (יערות דבשי' חלק א' דרוש ז' ד"ה 'זוהו ענין שאמרו יעקב').

והעידו כותבי זכרונות ספרד, על 'אהן פינטי' הספרדי שלקח ספינה ונסע לארץ מצרים, והעמיס בהיחבא ובתחבולות הרבה תיבות מלאות פגרי מומיות להביאם לספרד, ללא ידיעת המלכים במצרים וללא רשותם – לפי שהם לא היו מרשים להוציאם. **וכאשר הוא בא בתוככי הים** (יערות דבשי' לר' יהונתן אייבשיץ חלק א' דרוש ז' ד"ה 'יכבר העידו') **קמו אותן מומיות באמצעות רוחן הדבוק בהם בגופם** (יערות דבשי' חלק ב' דרוש ז' ד"ה 'יכבר העידו'), **כולן רוחות משחיתות, וביקשו מיד להטביע את הספינה.** ורבים מאנשיו נפצעו נהרגו וטבעו עד שהוא הצליח להשליך את כל התיבות האלו לתוך הים ושקט הים מזעפו (יערות דבשי' חלק א' דרוש ז' ד"ה 'יכבר העידו'). אך את הספינה הם הצליחו להטביע ויאהן פינטי ניצל בקושי רב באמצעות סירה קטנה. ולאחר סכנות רבות בדרך הוא הגיע לספרד וסיפר את כל אשר קרה לו (יערות דבשי' לר' יהונתן אייבשיץ חלק ב' דרוש ז' ד"ה 'ולכך נתחכמו').

יעקב אבינו תיקן את חטאו של אדם הראשון ויצא מקללת המיתה

יעקב אבינו היה בחר שבאבות כפי שנאמר "כִּי יַעֲקֹב בָּחַר לוֹ יְהוָה" (תהלים קלה, ד) (ראה 'בראשית רבה' עו, א) (הקדמה לסמיכת חכמים' דף כח ע"ב טור ב ד"ה ולכן יעקב שהוא) **וזיכך את גופו החומרי לגמרי** (שפתי כהן על התורה' לתלמיד תלמידו של הארי"ז ז"ל פרשת ויחי ויצו יוסף) **עד אשר שלא שלט בו יצר הרע.** לכן היצר הרע לא ניסה אותו בשום ניסיון, בשונה מאברהם אבינו שניסה בעשרה ניסיונות ויצחק אבינו שניסה בעקידה. **ומשום שלא שלט בו יצר הרע גם בשעה שהביא לעולם את השבטים – לכן הוליד שנים עשר שבטים שכולם חסידים.** ומטעם זה גם היה יכול יעקב להתגבר על שרו

של עשו שהוא הס"מ והוא מלאך המוות והוא היצר הרע – כאשר הוא נאבק עמו, כמו שנאמר "וַיִּנְרָא כִּי לֹא יָכַל לוֹ וַיִּגַע בְּכַף יָרְכוֹ וַיִּתְקַע בְּכַף יָרְדָּה יַעֲקֹב בְּהֶאֱבָקוֹ עִמּוֹ" (בראשית לב, כו), "וַיִּנְרָא כִּי לֹא יָכַל לוֹ" – הוא המלאך שלא היה יכול לעמוד מול יעקב אבינו (ישושן סודות: לתלמידו של הרמב"ן אות רסב).

אברהם ויצחק תיקנו את חלקי הנפש והרוח של אדם הראשון (ישער הפסוקים' להארי"י ז"ל פרשת ויגש סימן מז ד"ה 'צריך להבין') אך לא השלימו את תיקון חטאו כי היה בהם זוהמא מאותו החטא. הזוהמא הזאת יצאה בבניהם – מאברהם יצא ישמעאל ומיצחק יצא עשו (הקדמה לספר סמיכת חכמים דף י ע"א ד"ה ודבר זה תלוי). אבל יעקב אבינו שתיקן את נשמתו של אדם הראשון (ישער הפסוקים' להארי"י ז"ל פרשת ויגש סימן מז ד"ה 'צריך להבין'), היה כבר גמר התיקון, ומיטתו היתה שלימה בכל צאצאיו (ראה גמ' שבת קמו ע"ב) בלי שום פסולת, כי לא נשאר בו מהזוהמא של האדם הראשון כלל (הקדמה לספר סמיכת חכמים דף י ע"א ד"ה ודבר זה תלוי). ונעשה יעקב אבינו כצורת דמותו של אדם הראשון (ישערי אורה' השער החמישי הספירה השישית, ד"ה 'ואחר שהודענו אלו העיקרים הגדולים') עד שהיה יופיו כעין יופיו של אדם הראשון קודם החטא (ראה זוהר פרשת ויצא דף קנ ע"א בהשמות סימן ו רע"א מהימנא ד"ה ובגין דא אהרן) (הקדמה לסימכת חכמים דף כח ע"ב טור ב ד"ה ולכן יעקב שהוא) (להרחבה בנושא הזוהמא של אדם הראשון ראה מאמרנו לפרשת לך לך – 'ישמעאל בן אברהם') (להרחבה על תיקון יעקב אבינו ראה מאמרנו לפרשת מקץ – יתיקונו של יעקב אבינו).

כל 'מיתתה' באה מחמת חטא אדם הראשון, כפי שרמזו רבותינו "אין מיתה בלא חטא" (ראה גמ' שבת דף נה ע"א) הוא החטא של אדם הראשון (הקדמה לסימכת חכמים דף כח ע"ב טור ב ד"ה אבל אם האבות היו). וכיון שיעקב מצד עצמו לא היה צריך למרק איזה חטא במיתה (ובגדי אהרן לרי' אהרן דרשן פרשת ויחי דף לח ע"ב ד"ה ועוד טעם שני) וגם תיקן את פגמו וחטאו של אדם הראשון (הקדמה לסימכת חכמים לרי' נפתלי כץ דף כח ע"ב טור ב ד"ה אבל אם האבות היו) והשלים את תיקונו – לכן הוא יצא מהקללה שקולל אדם הראשון "מות תמות" (בראשית ב, יז) (ראש דוד' להחיד"א סוף פרשת תולדות ד"ה 'וחשבתי דרכי עייש' ולא שלט עליו מלאך המוות' (ישושן סודות: אות רסב). וכך יעקב אבינו לא מת (ראה גמ' תענית דף ה ע"ב) (הקדמה לסימכת חכמים דף כח ע"ב טור ב ד"ה אבל אם האבות היו) אלא רק אחזה אותו שינה עמוקה באחרית ימיו (אור החיים הקדוש' בראשית ג, א, 'באר מים חיים' פרשת ויחי ד"ה ואמנם כי לא) ובגופו היה נראה דומה למת (יצמח דוד' למחבר שו"ת 'בית דוד' פרשת ויחי ד"ה בפ"ק דתעניות יעקב אבינו).

יעקב אבינו נשאר חי ממש וכל פטירתו היה רק למראית העין

יוסף הצדיק לא ידע בתחילה כי אביו ש"נפטר" הוא למעשה חי ולא מת, לכן הוא ציווה את עבדיו שיוציאו את קרבו מתוכו, ואחר כך הרופאים יחנטו את גופו. וכאשר הרגיש יוסף הצדיק שאביו לא מת, הוא שינה את ציוויו וביקש שהרופאים יסוכו את גופו בשמן מבחוץ, אך עבדיו לא יגעו באיבריו הפנימיים. וזה מה שנאמר "וַיִּצַו יוֹסֵף אֶת עֲבָדָיו אֶת הַרְפָּאִים לְחַנְטֹת אֶת אָבִיו וַיִּחַנְטוּ הַרְפָּאִים אֶת יִשְׂרָאֵל" (בראשית ג, ב) כלומר שבתחילה צו שניהם, אך בפועל רק הרופאים ביצעו את חלקם בחניטה ומחוץ לגוף בלבד (ואחלק הקדוש' פרשת ויחי פרק ג, ב ד"ה ויצו יוסף). ונמצא שלא הוציאו את הקרביים ובני המעיים ממנו כדרך שאר החנוטים (יילקוט דוד' פרשת ויחי ד"ה ויחי יעקב ויקרבו בשם הזוהר). אמנם יוסף ציווה שיכינו צרכי החניטה של יעקב אבינו בשביל שהעולם יסברו שמת יעקב וחנטו אותו הרופאים, וכך לא יעשו אותו 'עבודה זרה' על שהוא נשאר חי (שתי ידות' לרי' אברהם חזקוני פרשת ויחי דף לו ע"א טור ב ד"ה ויצו יוסף).

כוונתו של יוסף הצדיק בחניטת אביו וכוונת האחים שלא מיחו בו, היתה כדי לקיים את גופו של יעקב אביהם כפי שהיה מקובל במצרים, ועל ידי כן תהיה נפשו קשורה לעולם ויהיה יעקב אבינו קיום והגנה לכל העולם ובעבורו ייטיב ה' לעם ישראל, כי שורש הצדיק נשאר בעולם הזה (יערות דבש' חלק ב' דרוש ז' ד"ה 'והנה יוסף וכל השבטים', יערות דבש' חלק א' דרוש ז' ד"ה 'וזהו הטעם שהניח'). אך למעשה אחרי שיוסף הבין שאביו בעצם "חי" וכבר נשאר מקושר לעולם הזה, אז ממילא לא היה צורך בחניטה (על היותו מקושר לעולם הזה ראה באריכות בירקנאטי' פרשת ויחי ד"ה 'ויגוע ויאסף', של"ה הקדוש' תורה שבכתב פרשת וישלח ד"ה ויקרא לו, 'מעבר יבקו' שפת אמת פרק ו' ד"ה ויעקב אבינו, ספר 'ציוני' פרשת ויחי ד"ה ויגוע ויאסף אל עמיו, 'מאירת עיניים' סוף פרשת ויחי ד"ה קבלת). ומה שבכל אופן יוסף ציווה לעשות לאביו סיכה חיצונית בשמן, זה היה בשביל שהמצריים יחשבו שהוא מת. לפי שאם הם היו יודעים שכן אנוש שנפטר ממשיך לחיות – הם היו עושים ממנו אלוהים. ואכן כפי שרצה יוסף כך היה, וכל מצרים חשבה שיעקב מת ובכתה על מותו (ואלשיך הקדוש' פרשת ויחי פרק ג, ב ד"ה ויצו יוסף) שנאמר "וַיִּכְכְּפוּ אֹתוֹ מִצְרַיִם שְׂבָעִים יוֹם" (בראשית ג, א).

כאשר רצו לקבור את יעקב אבינו במערה, עָשׂוּ בָא לַעֲכַב אֶת קְבוּרָתוֹ בְּטַעֲנָה שְׂזֻכּוֹת הַקְּבוּרָה הַיָּא שְׁלוֹ כִּי יַעֲקֹב כָּבַר נִיצַל אֶת חֲלָקוֹ בְּמַעֲרַת הַמְּכַפְלָה כֹּאשֶׁר קָבַר שֵׁם אֶת לֵאָה. והם ענו לו שהוא מכר את חלקו במערה ליעקב והשטר מכירה נמצא במצרים, אך עשו רצה לראות את השטר. אז הם שלחו את נפתלי שהיה קל רגלים להביא את שטר המכירה. בינתיים חושים בן דן שלא היה שומע טוב באוזניו ולא שמע את כל הוויכוח ביניהם, ראה שעשו מעכב את הקבורה, אז הוא בא והיכה אותו בצווארו והתיז בזה את ראשו, ושתי עיניו של עשו נפלו לרגליו של יעקב. באותה שעה יעקב אבינו פתח את עיניו ראה את הנקמה ושמח, שנאמר "וַיִּשְׂמַח צְדִיק כִּי חָזָה נֶקֶם פְּעָמָיו יִרְחֹץ בְּדָם הַרְשָׁעִי" (תהלים נח, יא), "וַיִּשְׂמַח צְדִיק כִּי חָזָה נֶקֶם" – זהו יעקב אבינו שראה נקמה בעשו (גמ' סוטה דף יג ע"א. ומעשה זה הובא גם במעט שינוי ביילקוט שמעוני תהלים פרק נח רמז תשעו).

יעקב אבינו רמז ליוסף כי הוא עצמו לא ימות בעת "פטירתו", שנאמר "וַיִּשְׁכַּבְתִּי עִם אֲבֹתַי וַיִּנְשָׂאֲתַנִּי מִמִּצְרַיִם וַיִּקְבְּרַתִּנִי בְּקִבְרֹתָם וַיֹּאמֶר אֲנֹכִי אֶעֱשֶׂה כְּדַבְּרֶךָ" (בראשית מז, ל), "וַיִּשְׁכַּבְתִּי" – כלומר שהוא עתיד 'לשכב' עם אבותיו אך לא למות (יחוט של חסד' פרשת ויחי ד"ה ובאופן אחר). וכשיוסף אכן הבין שיעקב אביו לא מת, אז הוא נישק אותו (שתי ידות' פרשת ויחי דף לו ע"א טור ב ד"ה ויצו יוסף) שנאמר "וַיִּפֹּל יוֹסֵף עַל פְּנֵי אָבִיו וַיִּבְכֶּה עָלָיו וַיִּשַׁק לוֹ" (בראשית ג, א). אמנם כאשר אדם נושק מת רגיל שהוא גדוש מטומאה וטומאתו בוקעת ועולה עד לרקיע, אז נפגמת הנפש הנושקת. אך לא כן ביעקב שלא היה מת אלא רק ישן לכן לא היה בנישוק שום פגם (אור החיים הקדוש' בראשית ג, א). ואם יעקב אבינו היה באמת מת, אז בוודאי יוסף לא היה מנשק אותו (שתי ידות' פרשת ויחי דף לו ע"א טור ב ד"ה ויצו יוסף).

חלק הנפש הנקראת 'יעקב' מתה מיעקב אבינו וחזרה אליו עוד בחייו

יעקב אבינו נקרא בתחילה בשם 'יעקב', ואחר כך נוסף לו גם שם 'ישראל' (שלי"ה הקדושי' תורה שבכתב פרשת וישלח ד"ה 'בבראשית רבה') אשר הוסיף לו יתרון אור גדול מאוד מאוד, יותר מאשר היה בו בתחילה (יילקוט דוד' פרשת ויחי ד"ה 'ויחי יעקב ויקרבו' בשם הוזהר). ויעקב אבינו אמר בשעת מיתתו כי אכן יש בתוכו שתי בחינות, כפי שנאמר "וַיִּקְרָא יַעֲקֹב אֶל בְּנָיו וַיֹּאמֶר הֲאֶסְפוּ וְאֶגִּידָה לָכֶם אֶת אֲשֶׁר יִקְרָא אֲתֶכֶם בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים: הַקְּבֹצוּ וְשִׁמְעוּ בְּנֵי יַעֲקֹב וְשִׁמְעוּ אֶל יִשְׂרָאֵל אֲבִיכֶם" (בראשית מט, א – ב) (אברהם אזכור' לר' אברהם פאלאני בסדר אליהו וזוטא פרק כא ד"ה 'קורא ליעקב ואומר'), כלומר תשמעו לי שאני נקרא בשם "יעקב" וגם נקרא בשם "ישראל" ששתי הבחינות נמצאות בתוכי (פדה את אברהם' לר' אברהם פלאני בנו של ר' חיים פלאני דרוש ו דף נה ע"א וראה שם המשך דבריו).

ובזמן שהתאבל יעקב אבינו על יוסף ונוסף על צער בנימין, כפי נאמר "וַיֹּאמֶר אֶלְהֶם יַעֲקֹב אֲבִיהֶם אֲתִי שִׁפְלִיתֶם יוֹסֵף אֵינְנִי וְשִׁמְעוּן אֵינְנִי וְאֵת בְּנֵימִן תִּקְחוּ עָלַי הֵיוּ כְלֶנֶה" (בראשית מב, לו), **אזי פרחת ממנו בחינת נפש 'יעקב' ונשארה בו רק בחינת נפש 'ישראל'. לכן מאותו המקרה ואילך יעקב אבינו מוזכר רק בשם 'ישראל כנגד נפש 'ישראל' – כי נפש 'יעקב' היתה מתה.** ודבר זה רמז המלאך ליעקב אבינו שנאמר "וַיֹּאמֶר לֹא יַעֲקֹב יֵאָמֵר עוֹד שְׁמֶךָ כִּי אִם יִשְׂרָאֵל" (בראשית לב, כט) ללמדו שעתידי הוא שייצא ממנו חלק "יעקב" וישאר בו רק חלק "ישראל" (שלי"ה הקדושי' תורה שבכתב פרשת וישלח ד"ה 'בבראשית רבה' ד"ה 'יבזה יתבאר' ד"ה 'ויקרא לו').

החיות של נפש 'יעקב' החלה לבצבץ חזרה ביעקב ברגע שהתודע יוסף אל אחיו והיה חדוה ביניהם. לכן כבר אז כתוב בפסוק שם "יעקב", כפי שנאמר על האחים של יוסף "וַיַּעֲלוּ מִמִּצְרַיִם וַיָּבֹאוּ אֶרֶץ כְּנָעַן אֶל יַעֲקֹב אֲבִיהֶם: וַיִּגְדּוּ לוֹ לֵאמֹר עוֹד יוֹסֵף חַי וְכִי הוּא מְשַׁל בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם וַיִּפַּג לְבָבוֹ כִּי לֹא הָאֵמִין לָהֶם" (בראשית מה, כה – כו). כל זה המשיך עד לבשורת יוסף שנאמר בה "וַיִּזְכְּרוּ אֵלָיו אֶת כָּל דְּבָרֵי יוֹסֵף אֲשֶׁר דָּבַר אֲלֵהֶם וַיֵּרָא אֶת הָעֵגְלוֹת אֲשֶׁר שָׁלַח יוֹסֵף לְשֵׂאת אוֹתוֹ וַתַּחֲי רֹחַ יַעֲקֹב אֲבִיהֶם" (בראשית מח, כז), **"ותחי רוח יעקב אביהם" – שאז ה"רוח" של שם 'יעקב' היה מחדש וחזרה אליו** (שלי"ה הקדושי' תורה שבכתב פרשת וישלח ד"ה 'בבראשית רבה' ד"ה 'יבזה יתבאר').

רק חלק הנפש הנקראת 'ישראל' מתה בסוף אצל יעקב אבינו

כיון שחלק הנפש הנקראת 'יעקב' שָׁבָה בחזרה והיה בה 'תחיית המתים' – עם כן בדין הוא שלא תמות עוד וישאר חלק זה חי לנצח (שלי"ה הקדושי' תורה שבכתב פרשת וישלח ד"ה 'בבראשית רבה') **וכפי שנרמז בתבנית 'ויחי יעקב' (בראשית מז, כח) שדווקא חלק 'יעקב' נשאר חי** (לב אריה' פרשת ויגש אות י"ח ד"ה לפי זה זה שאמר), **ועליו אמרו רבותינו "יעקב אבינו לא מת"** (ראה רש"י בראשית מט, לו) (יילקוט דוד' פרשת ויחי ד"ה 'ויחי יעקב ויקרבו' בשם הוזהר). ואילו חלק 'ישראל' שנשאר בו כל העת ונתן לו את החיות הגופנית, הוא החלק שלבסוף מת כפי שנאמר בפסוק "וַיִּקְרְבוּ יָמֵי יִשְׂרָאֵל לְמוֹת" (בראשית מז, כט) וכן "וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל יוֹסֵף הִנֵּה אֲנִי מֵת וְהָיָה אֵלֶיהֶם עִמָּכֶם וְהָשִׁיב אֶתְכֶם אֶל אֶרֶץ אֲבֹתֵיכֶם" (בראשית מח, כא) (שלי"ה הקדושי' תורה שבכתב פרשת וישלח ד"ה 'בבראשית רבה').

לכן בכל מקום בו נכתב על יעקב אבינו לשון 'מיתה' תמיד מופיע שם 'ישראל' כמו בפסוק "וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל רַב עוֹד יוֹסֵף בְּנֵי חַי אֲלֵכָה וְאֶרְאֶנּוּ בְּטָרִם אֲמוֹת" (בראשית מה, כח) וכן בפסוק "וַיִּקְרְבוּ יָמֵי יִשְׂרָאֵל לְמוֹת וַיִּקְרָא לְבָנוֹ לְיוֹסֵף וַיֹּאמֶר לוֹ אִם נָא מְצִאתִי חַן בְּעֵינֶיךָ שִׂים נָא יָדְךָ תַּחַת רַגְלֵי וְעֲשֵׂית עִמָּדִי חֶסֶד וְאֶמֶת אֶל נָא תִקְבְּרֵנִי בְּמִצְרַיִם" (בראשית מז, כט). אך בכל מקום שנאמר בו רק לשון 'גוויעה' ו'אסיפה' בלי לשון מוות מופיע שם 'יעקב', כמו שנאמר "וַיִּכְלַל יַעֲקֹב לְצוֹת אֶת בְּנָיו וַיֹּאמֶר רְגְלֵי אֶל הַמָּטָה וַיִּגְוַע וַיֹּאסֵף אֶל עַמְיִו" (בראשית מט, לו), **וכל זה לפי שמי שהתקיים בו אז מיתה הוא דווקא חלק 'ישראל' אך חלק 'יעקב' שכבר מת וחזר לתחייה לא שייך בו יותר לשון 'מיתה' אלא רק לשון 'גוויעה'. ולשון 'ויגווע' הוא כמו אדם המתעלף שעדיין כל כוחות נפשו ורוחו ונשמתו דבקים בו בעצם, ורק נראה מוטל כמת** (אלשיך הקדושי' בפרשת ויחי פרק מז, כט) **או כמו אדם שנרדם וישן** (יילקוט דוד' פרשת ויחי ד"ה 'ויחי יעקב ויקרבו' בשם הוזהר. וראה 'מעבר יבק' שפת אמת פרק לב ד"ה 'בזוהר פי ויחי'), **שגופו עדיין חם וצורתו לא משתנה** (ישתי ידות' פרשת ויחי דף לו ע"א טור ב ד"ה 'ויצו יוסף').

יעקב אבינו רמז על כך שבחינת 'ישראל' עתידה למות, בתוך הדברים שאמר ליוסף "וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל יוֹסֵף אֲמוֹתָה הַפְּעַם אֲחֲרֵי רְאוֹתִי אֶת פְּנֵיךָ כִּי עוֹדְךָ חַי" (בראשית מז, ט) – כלומר שעתה בחינת חלק 'ישראל' יכול למות בשלוה ולהיפטר. אך מכל מקום בחינת חלק 'יעקב' לא הוזכר בפסוק, **לפי שלא שייך בו לשון של מיתה** (פני דוד' להחיד"א פרשת ויגש אות יד). ויעקב דיין בדבריו ואמר "אֲמוֹתָה הַפְּעַם" – כלומר דווקא פעם אחת אני צריך למות בנפש 'ישראל' לבדה, וזה משום שיוסף "עוֹדְךָ חַי" ומחמת כן כבר הוחזרה לי נפש 'יעקב' שמתה, והיא תחיה מעתה לנצח (לב אריה' פרשת ויגש אות י"ח ד"ה לפי זה זה שאמר). **לכן התורה הקדימה את המאורח ואמרה "ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה"** (בראשית מז, כז – כח) **אף ששייך לומר דברים אלו רק אחרי מותו של יעקב, בכדי ללמד שכשם שנאמר עליו "ויחי" כשעדיין הוא היה בחיים, כך גם לעולם הוא יהיה בחיים** (זרע שמשון' לר' שמשון נחמני פרשת ויחי דף ד"ה מה ע"א טור א פסוק ויפרו וירבו מאד).

ומטעם זה כאשר הביא יוסף את בניו אל יעקב נאמר "וַיִּגְדּוּ לַעֲקֹב וַיֹּאמֶר הִנֵּה בְנֵיךָ יוֹסֵף בָּא אֵלֶיךָ וַיִּתְחַזַּק יִשְׂרָאֵל וַיֵּשֶׁב עַל הַמָּטָה" (בראשית מח, ב) שעל אף שנאמר ליעקב כי בנו הגיע, אמר הפסוק דווקא "וַיִּתְחַזַּק יִשְׂרָאֵל" – לפי שנפש 'ישראל' היא זו שהיתה צריכה לחזק עצמה בהיותה חולה סמוך למיתתה, אבל לא נפש 'יעקב' שהוא חי נצחי (לב אריה' פרשת ויגש אות י"ח ד"ה לפי זה זה שאמר). **ומטעם זה בכל התורה כולה נקראים עם ישראל דווקא בשם 'בני ישראל' ולא 'בני יעקב' – לפי שאין הקב"ה מייחד את שמו על החיים אלא רק על המתים** (ראה 'מדרש נחומאי' פרשת תולדות אות ז), **ושם 'יעקב' חי הוא ואילו שם 'ישראל' מת** (לב אריה' פרשת ויגש אות י"ח ד"ה 'ואפשר לומר זה).

ונרמז הדבר גם בתחילת פרשת ויחי, בזה שהיא 'פרשה סתומה' כלומר שהפרשה הקודמת צמודה לפרשת ויחי ללא מרווח בין הפרשיות, ונצמדו שני הפסוקים "וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן וַיִּחַזְקוּ בָהּ וַיִּרְבוּ וַיִּרְבּוּ מְאֹד: וַיְחַי יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה וַיְהִי

יְמֵי יַעֲקֹב שֶׁנִּי חֲיָיו שָׁבַע שָׁנִים וְאַרְבָּעִים וּמֵאֵת שָׁנָה" (בראשית מז, כז – כח). **סמיכות התיבה "מאד" לתיבות "ויחי יעקב" מרמזת כי חלק "יעקב" חי לנצח** (פני דודי' להחיד"א פרשת ויגש את יד ד"ה בזה, 'חומת אבי' להחיד"א ויחי את א'). ורומז גם כי מה שנראה לכאורה שיעקב מת הוא דבר 'סתום', כי יעקב אבינו לא באמת מת. (יעני העדה' לבעל שבט מוסר על מגילת אסתר ד"ה נראה לתת טעם למה). ולעומת כן פרשת הפטירה שלו היא כן 'פרשה פתוחה', כלומר עם מרווח בין הפרשיות, **כי היא רומזת שבחינת 'נפש ישראל' כן הסתלקה לה** (פני דודי' פרשת ויחי את ד).

מחמת החלק הרוחני שנשאר בגוף יעקב אבינו גם אחרי מותו, ציוה יעקב כי יישאו את גופו בקדושה, ובניו יהיו סביב מיטתו כמו שעתידי להיות סדר הדגלים במדבר (ההאלישך הקדוש' בפרשת ויחי מז, כט, עפ"י 'ילקוט דודי' פרשת ויחי ד"ה ויחי יעקב ויקרבו' בשם הזוהר), כלומר שלושת בניו דן אשר ונפתלי יהיו מצד צפון, ושלושת בניו ראובן שמעון וגד יהיו מצד דרום, ושלושת בניו יהודה יששכר וזבולון יהיו מצד מזרח, ושלושת בניו אפרים מנשה ובנימין יהיו מצד מערב (במדבר רבה' ב אות ח, 'מדרש תנחומא' במדבר יב). **וציוה יעקב כי מיטתו תהיה מונחת באמצע כפי שעתידה להיות השכינה באמצע המחנה במדבר** (ראה 'בראשית רבה' ק, ב) (ההאלישך הקדוש' בפרשת ויחי מז, כט). ועוד היות שיעקב אבינו לא מת, לכן אמרו רבותינו שתפילת ערבית היא רשות (ראה גמ' ברכות דף כז ע"ב כדעת ר' יהושע). כי התפילות הם כנגד האבות – אברהם שחרית, יצחק מנחה, ויעקב ערבית. ועל ידי שמתפללים את התפילות מעוררים את מדת האבות, והזכרת זכותם גורמת לשפתותיהם להיות דובבות בקבר. **אך כיון שיעקב אבינו לא מת, לכן תפילת ערבית רשות שלא צריך שיהיו שפתותיו דובבות בקבר** (ברכת שמואל' לרבו של בעל יקב הישר' פרשת וראא דף ע"ג לא טור א) (להרחבה בעניין סדר הדגלים ראה מאמרנו פרשת במדבר – הדגלים של ישראל).

המצריים לא ידעו שיעקב חי אלא חשבו שהוא מת (מגלה צפונות' חלק א' לבעל 'שבט מוסר' פרשת ויחי ד"ה וימלאו לו), וכך חשבו גם הרופאים שעשו לו את החניטה (יעני העדה' פרשת ויחי על הפסוק 'ויצו יוסף את עבדיו') **על מנת לשמר את גופו. וזה כי טח עיניהם מלראות ולבם מלהשכיל את הדבר** (יספר ציוני' פרשת ויחי ד"ה ויחנטו הרופאים את ישראל). **לכן אחרי שהשלימו את ארבעים ימי החניטה** (שתי ידות' פרשת ויחי דף לו ע"ב טור ב ד"ה ולכן לא צוה) **אז המצריים בכו על יעקב במשך שבעים יום שנאמר "וימלאו לו ארבעים יום פי כן ומלאו ימי החנטים ויבכו אותו מצרים שבעים יום"** (בראשית מט, לג עד בראשית נ, א). **אך בניו ובניהם ונשיהם לא בכו עליו כלל כפי שלא נזכר בפסוקים – לפי שידעו שהוא לא מת** (מגלה צפונות' חלק א' לבעל 'שבט מוסר' פרשת ויחי ד"ה וימלאו לו). ואפשר כי מה שבתחילה יוסף בכה על אביו כפי שנאמר **"ויפלא יוסף על פני אביו ויבך עליו"** (בראשית נ, א), זה היה כאשר יוסף עדיין חשב שהוא מת, עוד לפני שנודע לו כי אביו למעשה חי.

כשם שיעקב עלה חי ממצרים כך עתידים ישראל לעלות חיים מהגלות האחרונה

יוסף העלה את מיטת יעקב אביו אל מערת המכפלה שנאמר **"וינעל יוסף לקבר את אביו וינעלו אתו כל עבדי פרעה זקני ביתו וכל זקני אגרי מצרים: וכל בית יוסף ואחיו ובית אביו רק טפס וצאנם ובקרום עזבו בארץ גשן: וינעל עמו גם רכב גם פרשים ויהי המנחה פגד מאד: ויבאו עד גרן האטד אשר בעבר הירדן ויספדו שם מספד גדול וכבד מאד ויעש לאביו אכל שבעת ימים"** (בראשית נ, א – ב). **לפני שיעקב נטמן, יוסף לקח את כתרו והניח על ארונו של אביו** (ראה גמ' סוטה דף יג ע"א) **כדי לרמוז שהוא לא מת, שהרי אין 'שלטון' ביום המוות אלא רק בחיים**. באותה שעה הבינו כל המלכים שהיו שם כי יעקב למעשה חי, והניחו גם הם את כתריהם על ארונו של יעקב. וכך היו מונחים בסך הכל על הארון שלושים וששה כתרים (ראה גמ' סוטה דף יג ע"א) שהם פעמיים גמטריא התיבה "חי" – לרמוז שיעקב חי בעולם הזה וחי בעולם הבא (יזעו שמשון' פרשת ויחי דף נ ע"א טור א ד"ה גמרא דסוטה).

הקב"ה הודיע ליעקב אבינו עוד בחייו ואמר לו "חייך נטמן אתה ואין אתה מת" (ילקוט שמעוני' פרשת ויחי רמז קנו ד"ה ויקרבו ימי ישראל). **ואכן יעקב אבינו רק נטמן בארץ ישראל בתוך מערת המכפלה, אך לא נקבר שם כדרך שקוברים את המתים** (מגלה צפונות' חלק א' למחבר 'שבט מוסר' פרשת ויחי ד"ה וימלאו לו). ובזה התקיים גם מה שהבטיח הקב"ה ליעקב אבינו לפני שהוא ירד לארץ מצרים, שנאמר **"ויאמר אלהים ליעקב במוצאת הלילה ויאמר יעקב ויאמר הנני: ויאמר אנכי האל אלהי אביך אל תירא מרדה מצרימה כי לגוי גדול אשימך שם: אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלה גם עלה"** (בראשית מו, ב – ד), **"אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלה גם עלה"** – שהבטיחו ה' שכשם שהוא ירד עמו כן גם יעלה עמו לפי שהוא 'חי נצחי' (עפ"י ילב אריה' פרשת ויגש את יד ד"ה ואפשר לומר זה). ומטעם זה כשעם ישראל חלילה חוטאים, אז יעקב אבינו שנמצא במערת המכפלה מרגיש זאת (ראה 'מדרש שוחר טוב' על התהלים סוף מזמור יד ד"ה יגל יעקב) (ילב אריה' פרשת כי תבוא אות ה). **וכן כאשר באה שמחה לעם ישראל, אז מכל האבות דווקא יעקב שמח** ('מדרש שוחר טוב' על התהלים סוף מזמור יד ד"ה יגל יעקב) **כי שם 'יעקב' עדיין חי במערת המכפלה** (ילב אריה' פרשת כי תבוא אות ה).

ה' הבטיח ליעקב אבינו כי כשם שהעלה ממצרים בעוד שהוא חי, כך יעשה גם לזרעו בגלות האחרונה שהיא גלות אדום ויעלה אותם חיים מארץ שבים (ראה רמב"ן בראשית מז, כח) שנאמר **"ואתה אל תירא עבדי יעקב נאם ה' ואל תחת ישאאל פי הנני מושיעך מרחוק ואת זרעך מארץ שבים ושב יעקב וישקט וישאגן ואין מחריד"** (ירמיהו ה, ט), **"ואתה אל תירא" – אל תפחד שחלילה עם ישראל יהיו בגלות הזאת לעולם, שהרי "הנני מושיעך מרחוק" כלומר כשם שהושעתו אותך מארץ מצרים, כן בהכרח שאני יושיע גם את "זרעך" שהם עם ישראל "מארץ שבים"** (יצמח דודי' פרשת ויחי ד"ה בפי' דתעניות יעקב אבינו) **ואקבצם מכל העמים**. ובימים ההם יהיה אבל כבד לגוים בראותם את כבודם של ישראל, כפי שהיה כאשר העלו את יעקב אבינו לארץ ישראל אל מערת המכפלה, שנאמר **"ויאמרו אכל פגד זה למצרים"** (בראשית נ, יא) (עפ"י רמב"ן בראשית מז, כח), ואילו עם ישראל יראו בנקמה שיעשה ה' בגוים (רמב"ן בראשית מז, כח) במהרה בימינו, אמן.

העלון השבועי עם לעילוי נשמות: יצחק בן רבקה ז"ל הרב יצחק שלמה בן שרה ז"ל ת.נ.צ.ב.ה.	העלון השבועי עם לעילוי נשמות: מאיר בן משה ז"ל, וינה בן שמואל ז"ל, ברטה בתיה בת מאיר ז"ל, חיים בן לייב ז"ל, מרים בת שמואל ז"ל ת.נ.צ.ב.ה.	העלון השבועי עם לעילוי נשמות: לרפואתה של: יפה (מוכתרת) בת שרה היינר שה' ברחמי המורבים ישלה לה רפואה שלמה בכל אבריה ויגידה ת.נ.צ.ב.ה.	העלון השבועי עם לעילוי נשמות: אהרן בן עזיזה ז"ל ארלט עלנה בת פורטון מסעודה ז"ל ת.נ.צ.ב.ה.	העלון השבועי עם לעילוי נשמות: רחל בת גרשון הנולדת משרה ז"ל נכבדו או בשבט הששי ת.נ.צ.ב.ה.	העלון השבועי עם לעילוי נשמות: ג'צט ז"ל ת.נ.צ.ב.ה.	העלון השבועי עם לעילוי נשמות: יריב בן יתודית היינר ז"ל ינתן להקדשו את העלון לרפואה או לעילוי נשמות בט"ל ניתן להקדשו 052-7675933. וכן ניתן לשלוח תעודות/הארות ולקבל את העלון במייל tora.haim@gmail.com	העלון השבועי עם לעילוי נשמות: יהודית בת רודה רוזיטה וכל משפחתה יתודית היינר ז"ל
--	---	--	---	--	---	---	---